

Píseň: EZ408 - Všech věků mocný králi, 1. - 4. sloka +
modlitba; Čtení: Gn 1, 24 - 2, 1

Milí přátelé,

minulý týden jsme se začali věnovat stvoření člověka. Témat je již v tomto prvním příběhu o člověku celá řada, proto v nich dnes budeme pokračovat. Před týdnem jsme se soustředili na obraz Boží, k němuž jsme stvořeni. Dnes nás čeká to, co činí člověka v biblickém pohledu jedinečným: Úkol lidské bytosti.

Účel

Nejprve to nejzákladnější: Člověk je stvořen s cílem, účelem, smyslem. To, co lidé znovu a znovu hledají a často nalézají jen dočasně či neuspokojivě, skutečně existuje. Lidská existence má smysl, život má smysl i cíl. Tak praví Stvořitel světa skrze Písmo svaté.

A jde o smysl, cíl či účel, kterého se může chopit vlastně každý člověk, není-li v nějaké z mnoha podob bezvědomí. Biblický smysl lidského bytí je naplnitelný mladými i starými, muži i ženami, zdravými i nemocnými, postiženými tělesně i mentálně.

Tento cíl, účel a smysl života každé lidské bytosti popisuje již 28. verš Písma.

Smysl života - jazykově

Smyslem lidského života je „naplnit zemi, *podmanit* ji a *panovat* nad rybami, nad nebeským ptactvem i všelikým živočichem hýbajícím se po zemi.“ To člověk dělá, kam až sahají historické doklady. Tak proč je lidský svět takový, jaký je? Proč je vztah mezi lidskou sférou a ostatním světem tak nepřátelský až likvidační?

Různojazyčné překlady se v podstatě shodují. Hebrejšťina pak užívá sloves k-b-š („podmanit“) a r-d-h („panovat“). Hebrejské k-b-š má základ v akadském kab-su, které znamená

„zašlapat“. Ve SZ pak má sloveso k-b-š obvykle význam „donutit k službě, silou, je-li to nezbytné.“ Vyskytuje se pouze 15x.

Z dalších užití vyplývá, že „podmaňovaná“ skupina je v nepřátelském vztahu k tomu, kdo podmaňuje. Na některých místech je dokonce eufemismem znásilnění (Est 7, 9). Často je synonymem pro válečné dobytí - Nu 32, 22; 1Par 22, 18 atd.

Z toho tedy vyplývá, že mezi člověkem a ostatním stvořeným světem je vztah nepřátelství. A zdá se, že tomu tak je i historicky. Hladový predátor nas sežere bez váhání, viry a bakterie žijí na náš úkor. Ale je to nepřátelství nebo jen sycení potřeb pro život nebo lidská neopatrnost vyplývající z lidské pýchy? Nažraný lev nás nesní a obvykle si nás ani nevšmámá...

Má-li se člověk rozmnožit po zemi, musí užít síly - ba dokonce, aby vůbec přežil. Jenže jde o stejnou sílu a stejné podmanění, které užívá tygr na lovu. Tedy jen nutné k přežití. Už to je odpovědí na otázku, proč je tolik ve vztahu mezi lidmi a širým stvořením tolik zla. Ačkoli se na první pohled zdá, že svět jsme si přeci „pouze podmanili!“

Dodejme také, že z celku dnešního oddílu je zapovězeno naplňovat k-b-š vůči lidským bytostem či Bohu! Což ještě prohlubuje zneužití a nepochopení Hospodinem darovaného smyslu. Člověk má užít síly k obraně před nepřáteli. Nemá však být agresorem likvidujícím pro své pohodlí či zábavu. A už vůbec dnení oddíl neopravňuje k podmaňování jiných lidských bytostí. A je hlubokou otázkou, proč je mezi lidmi a stromy, vzduchem, zvířaty tolik nepřátelství? A kdo je původcem tohoto nepřátelství?

Tak není náhodou, že kořen k-b-š v intenzivu znamená „zotročit“. Což je pravý opak toho, co činí Bůh. A kdo že to má vládnout člověku? Kdo ho stvořil a dal mu smysl? K čímu obrazu jsme stvořeni?

O slovese r-d-h jsme stručně hovořili již dříve. Původně toto sloveso (z akkadštiny) znamenalo „našlapovat, kráčet“¹ - v tomto

¹ Tedy nápadně podobně jako sloveso k-b-š, a přece zcela jinak! Pokud k-b-š přeložíme jako „zašlapat“, pak r-d-h- je „našlapovat.“

významu v Písmu snad jen jednou v Joelovi 3, 13. Celkově je užito jen 22x v SZ, oproti m-š-l („vládnout“) které je užito více než 70x. Takřka vždy se pak r-d-h vztahuje jen k lidské vládě. Nikdy se nevztahuje k Boží. A podobně jako k-b-š je často užito jako vztah vlády vítěze nad nepřáteli (např.: Iz 14, 2).

Tak i druhé sloveso podtrhuje, že člověk stojí vůči zbytku světa ve vztahu nepřátelství. To je velice pochopitelné sdělení, vždyť Písmo psali lidé, kteří právě takovou zkušenost mají. A i my, pokud se ztratíme v divočině, ji pocítíme stejně.

Ale není právě již to hřích?

Teologicky

Je nápadné, jak málokrát se obě slovesa v SZ vyskytují. Přitom tak podstatná, protože vystihující smysl našeho bytí. A když už se vyskytují, pak při popisu vztahu mezi Israelem a národem, který si ho podmanil. Vzpomeňme, jak často se vyskytuje termín pro souš (ha-arec - 2504x, čtvrté nejčastější slovo v SZ!) a „úrodnou půdu“ (ha-adama - 224x). Tedy že jen desetina souše je úrodnou půdou...

Podobně i ten dnešním oddílem předestřený smysl života lidské bytosti. Po našem stvoření se smysl naší existence vrací již v Písmu tak málo, protože ho tak málo naplňujeme. A pokud, tak vůči jiným lidem - čímž ho dokonce porušujeme. Až příliš lákavě zní „podmaňte“ a „panujte“. Příliš lákavě pro lidské ambice, sobectví, touhu po moci.

Protože neužíváme síly jen do nezbytně nutné míry. Rádi užíváme síly a moci, kdykoli nám umožní se jen trochu obohatit. Neužíváme síly a moci ke zkrocení či podmanění nebezpečných živlů a tvorů, nýbrž k jejich vyhubení a likvidaci.

Ano, zemi jsme naplnili. Plodíme a množíme se jak králíci - i v Písmu - ale smysl darovaný Stvořitelem nenaplňujeme. A možná o něm už ani nevíme.

Nad stvořeným světem kolem nás máme přece vládnout. Tedy spravovat ho takovým způsobem, aby vůbec nějaká vláda byla možná. Bez poddaných, bez živých tvorů, bez vody a dalšího

stvoření není čemu vládnout. Nemluvě o naší závislosti na „poddaných“, která je stejná, jako závislost krále. Bez poddaných není vládce. Bez občanů není stát, parlament, národ, vláda.

Člověk se tak, skrze zcela povrchní porozumění, zcela minul s podstatou, kterou do nás při stvoření vložil Hospodin. Snad až na to židovstvo - je pouze pramálo expanzivní, útočné a agresivní...

Člověk vládnoucí dle obrazu Božího

Přidejme také těžiště dnešního oddílu - to, co se opakovaně vrací, aby to trklo i natvrdlého: Člověk je stvořen jako obraz Boží. Bůh vládne - člověk má také. Avšak vládne Bůh likvidačně? Mocensky? Totalitně? Bezohledně? Sobecky? Silou?

Ne.

Hospodin vládne obráceně. Vládne dle pro něj zcela nevýhodné smlouvy. Vládne milosrdně, shovívavě a s odpuštěním. Vládne s vědomím, že není závislý na svých poddaných, a tak je nemusí odírat až na kost. A trpělivě mluví, učí, obětuje se (zejména v JK!) a vládne, ačkoli mu rozumíme jen maličko. Hospodin není mstivý ani chamtivý, nedychtí po moci a nadvládě ani nad člověkem. A přesto všechno je mu podmaněn celý kosmos.

Nenuťme tedy užitým hebrejským termínům významy, které nemají. Gn 1, 28 nehovoří o „správě“, ačkoli ve výkladu toho slova klidně uijme. Máme si podmanit svět kolem nás - jako si ho podmanil Bůh. A každý den pečuje o každé stéblo trávy, každého tvorečka. Nemáme si podmaňovat jiné lidi - jako si nás nepodmaňuje Hospodin. Ačkoli zrovna on jediný na to má plné právo.

Při výkladu se tak ukazuje být slovo „správa“ asi vhodnějším termínem. Protože slova „vláda“ a „podmanění“ naplňujeme obsahem tyranů, despotů, vrahů, konzumentů a bezohledných ničitelů. Pokud neusilujeme aktualizovat a realizovat obraz Boží v nás: Laskavou péčí, ale s pevnou rukou. Jako Hospodin vůči Israeli, ba celému kosmu.

Závěr

Výtka vůči křesťanství, že na základě i tohoto verše jsme zadupávali kultury, národy i jednotlivce, je oprávněná. Křesťanství se odseklo od zkušeností a charakteristik židovství, které ani dnes není ani misijně agresivní. Narozdíl od křesťanství. A kolik smrti, despotické vlády a ničení jsme tím přinesli..

Kéž je ten 28. verš příkladem obludnosti vytrhávání veršů z kontextu. Protože vytržení z kontextu je vždy důsledkem sobectví a snahy pochopit a uchopit po svém. Obojí je pravým opakem Božího jednání, a tak opakem obrazu Božího. Hospodin nikdy nikoho „nenutil vejít.“ I Abrama jen pozval. I Ježíš mohl z Getsemane utéct. I učedníci byli jen zaveláni.

Člověk si má podmanit svět a máme mu vládnout. Ale neumíme vládnout ani sami sobě natolik, abychom nedychtili (Ex 20, 17) nebo si alespoň nepodmaňovali své bližní. Neboli: Vládnout a podmaňovat máme dle obrazu, k němuž jsme stvořeni.

Kde člověk přestává podmaňovat člověka, sestupujeme k ideálu obrazu Božího. Kde člověk pečuje o člověka nebo nejmenšího tvorečka či rostlinku, vynáší obraz Boží ven z jeskyně našich duší.

A naplňuje smysl své existence. Nachází smysl života. Nachází uspokojení, radost, pokoj. Vždyť jeden naplnil obraz Boží, k němuž jsme stvořeni: Ježíš Kristus. A jakým způsobem vládl a vládne ten král židovský i všech ostatních?

Píseň: EZ408 - Všech věků mocný králi, 9. - 11. sloka +
Modlitba Páně
Rozhovor